

به نام خداوند

بخشاینده

و

مهربان

۳۹۰۵۱

۲۳۸۰ / ۱۰ / ۲۶

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی زاهدان
دانشکده پزشکی

پایان نامه جهت اخذ درجه دکتری پزشکی عمومی

عنوان: 015970

مروری بر تاریخچه جراحی اعصاب در ایران
و
بررسی نقش جراحان مغز و اعصاب ایرانی در
ارتقاء علمی این رشته در ایران

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر وفارحیمی موقر
(بورد تخصصی جراحی مغز و اعصاب)

استادیار دانشگاه

نگارنده:

علی رضائی

سال اجراء: تابستان و پائیز ۷۹

شماره پایان نامه: ۵۷۲

۳۹۰۹۱

هو الشافی

ربنا اتنا فی الدنیا حسنة و فی الاخرة حسنة و قنا عذاب النار

با سپاس بی حد و بی شمار به درگاه ذات لایزال خداوندی که مشعل‌های هدایتش را چون قرآن در سینه‌های ما افروخته، و سایه اسلام و تکبیر و توحید آل عصمت (س) را که همه از آثار تابش رحمت الهی است، بر زوایای نفوس و حیات دنیوی و اخروی ما گسترده، و با هدایت کامل غایاتش (که سرّ ابدیت و خاتمیت می‌باشد)، ما را از "خود نا آگاهی" به "خود آگاهی" رسانده و با گشودن چشم‌های جهان بینی ما، پیچیدگی‌های زندگانی ما را در هر زمان و از هر جهت، از وجود ما زدوده.

پس به درگاه تو ای طیب شفا بخش دردها، به توری می‌آوریم و در این طلیعه درخشان پیروزی حق بر باطل و غلبه دانش بر جهل، از تو می‌خواهیم تا در پرتو جهشی که اینک در اندیشه و عمل ما پدید آمده، ما را در همه حال در تعادل قوای جسمی و روحی مان، موفق بدار.

و با بیدار شدن استعدادهای شریف و جوشیدن فضایل و شکوفایی قدرت و ابتکار، به ما توفیق عنایت فرما تا با اثبات و استناد به حق و حقیقت، در راه خوشنودی ذات بی مثال تو و پیمودن راه روشن انبیا، و اولیا، و خاندان عصمت و طهارت (س) و هم چنین با تاسی به استادان متعهد و فرهیخته‌ای که در تمام دوران تحصیل، امواج نور و نسیم معرفت و ایثارشان، بر ما وزیده است، ما را در راه خدمت به مخلوقات نیازمند و بیمار یاری فرما و با بذل عشق به "انسانیت"، ما را به زیور خدمت به "بشریت" بیاری. با آرزوی توفیقات الهی

در هر حرفه‌ای که هستید نه اجازه دهید که به بدبینی‌های بی حاصل آلوده شوید و نه بگذارید لحظات تأسف باری که برای هر انسانی پیش می‌آید شما را به یأس و ناامیدی بکشاند. در آرامش حاکم بر آزمایشگاهها و کتابخانه‌هایتان زندگی کنید. نخست از خود بپرسید:

«برای یادگیری و خودآموزی چه کرده‌ام؟»

سپس همچنان که پیشتر می‌روید بپرسید:

«من برای کشورم چه کرده‌ام؟»

و این پرسش را آنقدر ادامه دهید تا به این احساس شادی بخش و هیجان‌انگیز برسید که شاید سهم کوچکی در پیشرفت و اعتلای بشریت داشته‌اید...

اما هر پاداشی که زندگی به تلاش‌هایمان بدهد یا ندهد، هنگامیکه به پایان تلاش‌هایمان نزدیک می‌شویم هر کلام ما باید حق آن را داشته باشیم که با صدای بلند بگوئیم:

«من آنچه در توان داشته‌ام انجام داده‌ام.»

لوئی پاستور

تقدیم به:

پدر و مادر عزیز و مهربانم که نگاه پر مهر
و محبتشان گرمابخش زندگیم و دعای
خیرشان مایه موفقیتیم بوده است. قلم
را یارای وصفشان نباشد و جبران
محبت‌هایشان را یکی از هزار نتوانم.

* * * * *

تقدیم به:

خواهر عزیز و مهربانم که همواره مشوق
و پشتیبان من بوده است.

تقدیم به:

جراحان محترم مغز و اعصاب ایران

* * * * *

تقدیم به:

همه بیماران که بر بالینشان با الفبای طب آشنا شده.

* * * * *

با تقدیر فراوان

از زحمات استاد محترم، جناب آقای دکتر وفا رحیمی موقر،
که بی یاری ایشان انجام این تحقیق میسر نبود.

* * * * *

با تشکر فراوان

از استاد محترم، جناب آقای دکتر برزویه و تمامی کسانی که
مرا در انجام این تحقیق یاری کردند.

* * * * *

چکیده

پایه جراحی مغز و اعصاب امروزی در قرن ۱۹ میلادی بنا شد. شاید بتوان از Harvey Cushing به عنوان پدر علم در جهان نام برد. پیشگامان این رشته در ایران ۲ نفر بودند: ۱ - آقای پروفیسور ابراهیم سمیعی

۲ - آقای پروفیسور نصرت الله عاملی

آقای پروفیسور سمیعی در سال ۱۳۲۸ هـ ش به ایران آمدند. اولین عمل جراحی مغز و اعصاب انجام شده در ایران که توسط یک جراح مغز و اعصاب ایرانی انجام می شد، Chronic Subdural hematoma بود که با Burrhole تخلیه شد. این عمل توسط ایشان انجام گرفت. آقای پروفیسور عاملی ۱۸ ماه بعد از آقای پروفیسور سمیعی به ایران آمدند.

با تلاش های مشترک پیشگامان جراحی مغز و اعصاب در ایران اولین سرویس جراحی مغز و اعصاب در بیمارستان پهلوی سابق (امام خمینی «ره») که به دانشگاه تهران وابسته بود در سال ۱۳۳۹ شروع به کار کرد. در سال ۱۳۳۰ این ۲ استاد برنامه آموزشی جراحی مغز و اعصاب را در این بیمارستان با دستیاران نشان شروع کردند. آنها در یک اتاق عمل یک روز در میان عمل می کردند. در سال ۱۳۴۷ دومین سرویس جراحی مغز و اعصاب توسط مرحوم آقای دکتر امان الله جهانشاهی در بیمارستان رضا پهلوی سابق (شهدای تجریش) تأسیس شد و برنامه آموزشی آن در سال ۱۳۵۱ شروع شد. در سال ۱۳۵۱ آقای پروفیسور عاملی همراه یکی از همکارانشان، آقای دکتر حسین صالح، به بیمارستان سینا رفتند تا بخش جراحی مغز و اعصاب را در این بیمارستان تأسیس کنند. این سرویس بطور عمده با بیماران ترومایی سروکار داشت. در سال ۱۳۵۳، با تلاش های آقایان پروفیسور عاملی، دکتر رحمت و دکتر عباسیون سرویس جراحی مغز و اعصاب در بیمارستان داریوش کبیر سابق (دکتر علی شریعتی) که به دانشگاه تهران وابسته بود شروع به کار کرد.

از جمله کارهایی که در حوالی سال ۱۳۳۰ و بعد از آن انجام گرفت (علاوه بر اعمال عمومی جراحی مغز و اعصاب) می‌توان به آنژیوگرافی، ventriculography، میلوگرافی، Hemispherectomy، Psychosurgery و استریوتاکسی اشاره کرد. اولین استریوتاکسی در ایران در سال ۱۳۴۳ توسط آقای پروفیسور سمیعی انجام شد. اولین دستیار جراحی مغز و اعصاب در ایران، آقای دکتر احسان الله حاجی لو بودند که شروع دوره دستکاری ایشان در سال ۱۳۳۰ بود. جامعه جراحی مغز و اعصاب ایران در سال ۱۳۴۴ تأسیس شد که یکی از اعضای جامعه جراحی مغز و اعصاب خاورمیانه و نیز یکی از اعضای فدراسیون جهانی جراحی مغز و اعصاب می‌باشد.

در حال حاضر ۳۴ بخش جراحی مغز و اعصاب دانشگاهی و از بین آنها ۱۷ بخش آموزشی تخصصی جراحی مغز و اعصاب در بیمارستانهای کشور وجود دارد که به تربیت نیروهای متخصص می‌پردازند و بیش از ۳۰۰ جراح مغز و اعصاب در کشور مشغول فعالیت می‌باشند.

کارایی و سطح دانش متخصصان جراحی مغز و اعصاب کشور تقریباً با آخرین استانداردهای جهانی برابری می‌کند.

لغات کلیدی: جراحی، مغز، اعصاب و جراحی مغز و اعصاب

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول - معرفی پژوهش	
مقدمه.....	۲
بیان مسئله و اهمیت پژوهش:.....	۳
هدف کلی:.....	۳
اهداف ویژه:.....	۳
سوالات یا فرضیات:.....	۴
محدودیت‌های پژوهش:.....	۴
فصل دوم - مروری بر متون و مطالعات انجام شده در زمینه پژوهش	
مقدمه.....	۶
مروری بر تاریخچه جراحی مغز و اعصاب در جهان.....	۶
تاریخچه Brachytherapy.....	۸
تاریخچه جراحی استریوتاکسیک stereotaxic Surgery.....	۹
فصل سوم - روش پژوهش و گردآوری اطلاعات	
نوع مطالعه.....	۱۱
جامعه مورد مطالعه:.....	۱۱
معیارهای انتخاب افراد مورد مطالعه.....	۱۱
زمان و مکان گردآوری اطلاعات.....	۱۱
روش گردآوری اطلاعات.....	۱۱

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل چهارم - یافته‌های پژوهش	
۱۳	مروری بر تاریخچه جراحی مغز و اعصاب در ایران
۱۶	زندگینامه علمی آقای پروفیسور ابراهیم سمیعی
۱۷	زندگینامه علمی آقای پروفیسور نصرت الله عاملی
۱۸	معرفی دستیاران آقایان پروفیسور عاملی و پروفیسور سمیعی
۱۹	برخی از کارهای انجام شده
۲۲	معرفی انجمن جراحان مغز و اعصاب ایران
۲۳	اسامی جراحان مغز و اعصاب ایران
۲۹	معرفی رؤسای مراکز آموزشی تخصصی جراحی مغز و اعصاب در ایران
۳۱	بررسی قدمت تأسیس و مؤسسين مراکز آموزشی تخصصی جراحی مغز و اعصاب در ایران
۳۵	برخی از کتب تألیف و ترجمه شده توسط جراحان مغز و اعصاب ایرانی
۳۶	مقالات MEDLINE
۶۲	مقالات مجله‌های خارجی به نقل از خود متخصصین
۶۷	مقالات مجله‌های ایران به نقل از خود متخصصین
۷۰	کنگره‌ها و سمینارهای باز آموزی ایران
۱۱۱	کنگره‌ها و سمینارهای موجود در مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران
۱۱۳	مقالات سمینارهای خارجی و داخلی به نقل از خود متخصصین
۱۱۵	مقالات کنگره‌ها و سمینارهای داخلی به نقل از خود متخصصین

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل پنجم - نتیجه‌گیری کلی و پیشنهادات

۱۲۰ قطعنامه کنگره جراحی مغز و اعصاب
۱۲۱ نظرها و پیشنهاداتها به نقل از متخصصین
۱۲۵ منابع References
۱۲۹ Abstract
 پیوست

فصل اول

معرفی پژوهش

□ مقدمه

□ بیان مسأله و اهمیت پژوهش

□ اهداف

□ فرضیات و سؤالات

□ محدودیتهای پژوهش

مقدمه

با نگاهی به تاریخ این مرز و بوم به دوران زرّیتی از فرهنگ و تمدن اسلامی می‌رسیم که یادگارهای گران سنگی را در دامن خود پرورده است. از جمله پزشکان و حکیمان بزرگی که محصول ایران عزیزمان هستند می‌توان ابوبکر محمد بن زکریای رازی، شیخ الرئیس ابوعلی سینا و علی ابن عباسی مجوسی اهوازی را که در تارک طب اسلامی درخشیده‌اند، نام برد. متأسفانه این دوران طلایی بعد از قرن هشتم هجری در مسیر خود ادامه نیافت و راه پویندگان و پیش‌گامان علم پزشکی به رکود گرائید و قربانی فراز و فرودهای سیاسی و اجتماعی گردید. در دهه‌های اخیر همراه با تغییرات اجتماعی و اقتصادی و بنا به نیازمندیهای نوین علمی، دانشگاههای مختلف در ایران شکل گرفت و به تدریج گسترش یافت. امروز فقط در رشته‌های پزشکی در کشور ما حدود ۴۰ دانشگاه و دانشکده علوم پزشکی در نقاط مختلف وجود دارد. این مراکز دانشگاهی در کنار آموزش و پژوهش به ارائه خدمات بهداشتی و درمانی پرداخته و همزمان دستاوردهای ارزنده‌ای در سطح کشور و جهان داشته‌اند و در مواردی نیز الگویی برای دیگران بوده‌اند.

با توجه به اهمّیت و حسّاسیت سیستم اعصاب مرکزی، رشته جراحی مغز و اعصاب جایگاه ویژه‌ای در بین سایر رشته‌های پزشکی دارد. پایه جراحی مغز و اعصاب امروزی در قرن ۱۹ م بنا شد. شاید بتوان از Harvey cushing به عنوان پدر این علم در جهان نام برد.

بدون شک یکی از اقداماتی که می‌توان برای معرفی هر چه بهتر رشته‌ای و ارزش نهادن به آن انجام داد، پرداختن به تاریخچه آن است تا برای خوانندگان روشن شود پیش‌کسوتان آن چه زحماتی کشیده‌اند و این رشته دستخوش چه تغییراتی شده تا به این مرحله از تکامل رسیده است. با توجه به اینکه از قدمت رشته جراحی مغز و اعصاب در ایران حدود ۵۱ سال می‌گذرد، برای نیل به هدف فوق و برای معرفی و شناسایی هر چه بیشتر استعدادهای این مرز و بوم با استعانت از خداوند متعال بر آن شدیم تا با مروری بر تاریخچه جراحی اعصاب در ایران، نقش جراحان مغز و اعصاب ایرانی را در ارتقاء علمی این رشته در ایران بررسی کنیم. تحقیق زیر در راستای این هدف انجام شده است.

بیان مسئله و اهمیت پژوهش:

یکی از اقداماتی که می‌توان برای معرفی هر چه بهتر یک علم و ارزش نهادن به آن انجام داد بررسی تاریخچه آن است تا برای خوانندگان روشن شود آن علم دستخوش چه تغییراتی شده است و چه کسانی در پیشبرد آن نقش بیشتری داشته‌اند. تاکنون مقالات متعددی در مورد تاریخچه جراحی مغز و اعصاب جهان نوشته شده است که از آن جمله می‌توان به تاریخچه این رشته در کتاب سایبستون اشاره کرد. اما در مورد تاریخچه این رشته در ایران نگارنده پس از جستجوی فراوان فقط به یک مقاله انگلیسی که در سال ۱۹۸۱ م توسط آقای دکتر کاظم عباسیون نوشته شده است دسترسی پیدا کرد. شاید بتوان گفت تاکنون مطلبی در این باره به زبان فارسی نوشته نشده است. لذا برای معرفی و شناساندن هر چه بیشتر این رشته در درجه اول برای همگان به ویژه دانشجویان پزشکی و در درجه دوم برای علاقه‌مندان به ادامه تحصیل در این رشته و نیز گشودن راهی جهت مطالعات بعدی بر آن شدیم تا این تحقیق را انجام دهیم.

هدف کلی:

مروری بر تاریخچه جراحی اعصاب در ایران و بررسی نقش جراحان مغز و اعصاب ایرانی در ارتقاء علمی این رشته در ایران

اهداف ویژه:

- ۱ - مروری بر تاریخچه جراحی اعصاب در ایران
- ۲ - معرفی و شناخت اساتید صاحب نام و پیش‌کسوتان این رشته در ایران و محل فعالیت دانشگاهی آنها و در صورت امکان چاپ عکس بعضی از ایشان
- ۳ - معرفی کتب ترجمه یا تألیف شده مربوط به این رشته توسط پزشکان ایرانی
- ۴ - معرفی مقالات ارائه شده از سوی پزشکان ایرانی در مجلات خارجی و داخلی
- ۵ - معرفی مقالات ارائه شده از سوی پزشکان ایرانی در سمینارها و کنگره‌های خارجی و داخلی
- ۶ - بررسی مشکلات و موانع موجود در جهت توسعه آموزش و پیشرفت این رشته در ایران

سوالات یا فرضیات:

- ۱ - پیش کسوتان ایرانی این رشته در ایران چه کسانی هستند و سابقه کاری ایشان چه قدر است؟
- ۲ - چه اقداماتی و توسط چه کسانی در راه پیشبرد این علم و پیشرفت آن انجام شده است؟
- ۳ - چه کتابهایی در زمینه این رشته توسط پزشکان ایرانی ترجمه یا تألیف شده است؟
- ۴ - چه مقالاتی توسط پزشکان ایرانی در مجلات خارجی و داخلی ارائه شده است؟
- ۵ - چه سمینارها و کنگره هایی درباره این رشته برگزار شده است و چه مقالاتی از سوی پزشکان ایرانی در آنها ارائه شده است؟
- ۶ - چه مشکلاتی در راه توسعه و پیشرفت این رشته در ایران وجود دارد؟

محدودیت های پژوهش:

- ۱ - عدم امکان دسترسی به تمامی متخصصین جراحی مغز و اعصاب
- ۲ - عدم دسترسی کامل به تمامی کنگره هایی که تا کنون تشکیل شده است.
- ۳ - عدم اطلاع کامل از تمامی کتب و مقالاتی که در این باره به نگارش در آمده است.
- ۴ - زمان محدود